

ראש השנה

מן המקורות

"ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבודה
לא תעשו, יום תרועה יהיה לכם" (במדבר פרק כט, פסוק א).

ראש השנה מכנה בתורה יום תרועה כי בו תוקעים ומריעים בשופר.
חדש תשרי מכנה בתורה החדש השביעי כי ספירת החדשים בתורה מתחילה
בחדש ניסן ולא בחדש תשרי.

ניסן	אייר	תמוז	סיון	אב	אלול	תשרי	חשוון	כסלו	טבת	שבט	אדר
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

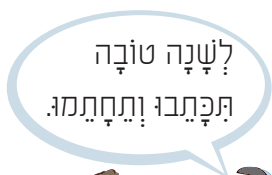
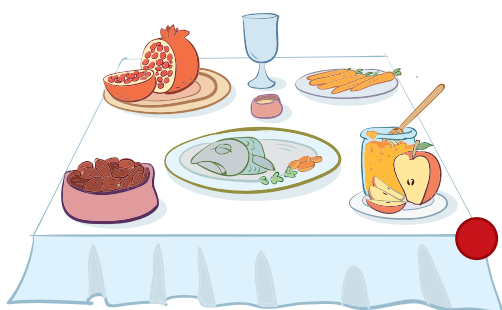
ראש השנה הוא החג הראשון בשנה.
בימינו נמשך החג יומים: א'-ב' בחדש תשרי.

נאמר בגמרא, במסכת ראש השנה: "בתשרי נברא העולם."
ראש השנה נקרא גם יום הדין (דין – משפט).
עם ישראל עומד למשפט, וה' מחליט איך תראה השנה של כל אחד ואחד.

לראש השנה עוד שני שמות. מה הם? הסבירו את משמעותם.

מצוות ומנהגים

מתחזקו קו בין טקסט לאיור המתאים לו.

ברכות ואחולים

בליל ראש השנה נוהגים לברך איש את רעהו בברכות לשנה טובה. יש המברכים: "לשנה טובה תכתבו ותחתמו", יש המברכים "תכתבו בספר חיים טובים" ויש המברכים "שנה טובה". אנו מאמינים שברכות אלה נשמעות בשמים ובזכותן נכתב ונחתם לשנה טובה ומתוקה.

מחזור לראש השנה

בראש השנה מתפללים בבית הכנסת מתוך ספר מיוחד שבו כנסו כל התפלות לראש השנה. ספר זה נקרא מחזור לראש השנה. במחזור כתובות תפלות ובהן הלל ושבח למלך מלכי המלכים – הקדוש ברוך הוא.

תקיעה בשופר

בראש השנה, לאחר תפלת שחרית ובתפלת מוסף, תוקעים בשופר העשוי מקרן של איל (כבש). האיש שיודע לתקע בשופר מכנה בעל תוקע.

סמני ראש השנה

בליל ראש השנה נוהגים לאכל מאכלים המסמלים בקשות לשנה החדשה.

בסעדת ליל הראש השנה נוהגים לאכל מאכלים המסמלים בקשות לשנה החדשה.
כתבו לצד כל מאכל את הבקשה המתאימה.

בקשות

"יהי רצון... שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה."

מנהגים

טובלים תפוח בדבש

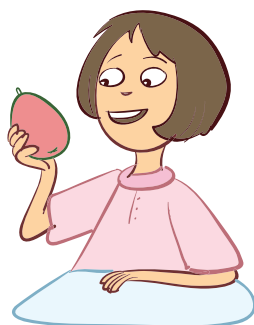
אוכלים סלק

אוכלים ראש של דג

אוכלים רמון

בלילה השני של ראש השנה נוהגים לאכל פרי חדש ולברך עליו: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה."

תשליך

ביום הראשון של ראש השנה, לאחר תפלת מנחה, נוהגים לעשות "תשליך".
הולכים למקור מים – ים, מזרקה, אגם או בריז מים זורמים – ומתפללים לה' שישליך את החטאים שלנו ויסלח לנו. נוהגים לנער את הבגדים – סמל ל"השלכת" המעשים הרעים לתוך המים.

ענו.

1. ספרו על סעודת ראש השנה בביתכם: אילו מאכלים אתם נוהגים לאכל

ומה הם מסמלים?

2. כתבו דגמה למעשה שפדאי להשליכו למים.

מספרים על...

תקיעה בשופר

בראש השנה תוקעים בשופר בשלושה סוגי קולות: תקיעה, תרועה ושברים. תקיעת השופר מזכירה לנו לשפר את המעשים שלנו. שופר ושפור הן מלים דומות מאוד. תקיעת השופר מסמלת גם את הכתרת ה' למלך עלינו. התקיעה – צליל ארוך; שברים – שלוש תקיעות קצרות, הנשמעות כמו יבבה; תרועה – תקיעות קצרות ורבות. מדוע תוקעים בכמה קולות? אחד ההסברים הוא שהתקיעה הישרה מזכירה את התמימות ואת הישר שאנחנו נולדים אתם; השברים והתרועה מסמלים את כל הקשיים והמשברים שלנו במשך החיים ואת ההתגברות שלנו עליהם. לכן, מיד בסיומם, משמיעים תקיעה ישרה.

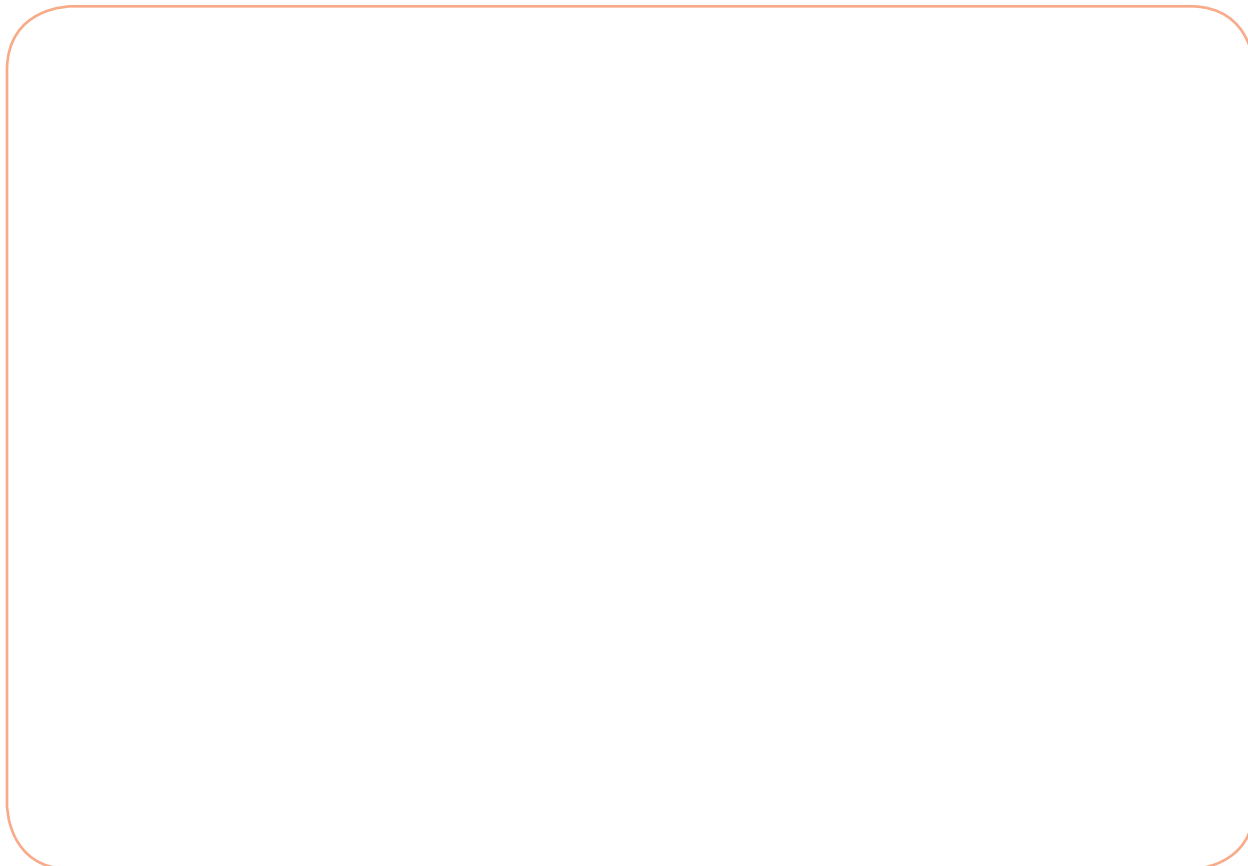
על פי "מה מברכים על גלידה?" מאת אורי אורבך

מספרים
וכותבים

ספרו על האוירה בבית הכנסת בזמן תקיעת שופר. תוכלו להעזר במחסן המלים.

מחסן מלים: שקט, בכי, שמחה, דמעות, פחד, רצינות, אחדות, תקוה

1. כתבו כרטיס ברכה לכבוד השנה החדשה. קראו את הברכה בפתח. (אפשר לכתוב כרטיס ברכה לחברים, למשפחה, למורה, למדינה ולנמענים אחרים).

2. הביאו לפתח כרטיסי ברכה שונים.

3. השוו בַּטְבִּלָּה את כַּרְטִיסֵי הַבְּרָכָה הַשּׁוֹנִים שֶׁהֵבֵאתֶם לַכֶּתֶה.

כְּתֹבו:

מִי הַמְּבָרֵךְ?	מִהִי הַבְּרָכָה?	לְכָבוֹד מִי הַבְּרָכָה?
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

4. בְּדִקּוֹ אֶת הַבְּרָכָה שֶׁכְּתַבְתֶּם לְכָבוֹד רֹאשׁ הַשָּׁנָה: הֲאִם צִיַּנְתֶּם אֶת כָּל הַפְּרָטִים?
(לְכָבוֹד מִי? מִהִי הַבְּרָכָה? מִי הַמְּבָרֵךְ?) בְּסִיוֹם הַבְּדִיקָה תִּקְנוּ אֶת הַנִּדְרָשׁ וְקִשְׁטוּ
אֶת הַכַּרְטִיס שֶׁהִכְנַתֶּם.

לפניכם ברכות שונות שנכתבו לכבוד השנה החדשה.

1. הוסיפו איורים לברכות.

למיקי

שנה טובה
ומלאה כרמון

ממני,

יאר

לאמא ולאבא

כתיבה וחתומה טובה

באהבה,

משחר

2. הוסיפו לפרטיסים המאירים ברכה מתאימה.

ל

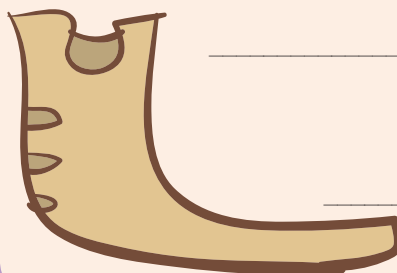
יהי רצון ש

ממני

ל

בתקוה שהשנה החדשה תהיה

ממני

תולי רוצה לדעת:
מי כותב ברכות?

ברכות כותבים אנשים שונים –
ילדים ומבגרים
– כל אחד בלשונו ובסגנונו.

כשכותבים ברכה יש לנסח
אותה בהתאם להקשר,
לנושא ולנמען שאליו
מדברים או כותבים.

לפניכם שתי ברכות:

1

בס"ד

יום ראשון, כ"ה בניסן

סימה ויורם פרידמן היקרים,
שפע ברכות ואחולים לבביים
להלדת התאומים, אחים למוריה.
שתזכו לגדלם לתורה, לחפה
ולמעשים טובים.
מאתנו,
אודי וברכה

2

ח"ו

לשי, החבר שלי,
נפל טוב ליום ההלדה.
נמני,

חברך של

1. כתבו מי כתב לדעתכם את כל אחת מהברכות:

את ברכה מספר 1 כתב את ברכה מספר 2 כתב

ילד / ילדה, מבגר/מבגרת

2. לכבוד איזה ארוע נכתבה ברכה מספר 1?

3. לכבוד איזה ארוע נכתבה ברכה מספר 2?

נַעֲמִי שָׁמַר כְּתָבָהּ שִׁירִים וּפְזֻמוֹנִים,
כְּלוֹמַר שִׁירִים עִם מְנַגִּינָהּ. "פְּזֻמוֹן" הוּא גַם
שֵׁם שֶׁל בֵּית הַחֹזֶר עַל עֲצָמוֹ בַּשִּׁיר וְעוֹשֶׂה
אוֹתוֹ קְלִיט עוֹד יוֹתֵר.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה / נְעֻמִי שֶׁמֶר

◆ שִׁירוּ אֶת הַשִּׁיר.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
לִבְנוֹ עֲנֵה בְּתַפְלָה נֹשֶׁנָה
שִׁיפָה וְשׁוֹנָה תִּהְיֶה הַשָּׁנָה
אֲשֶׁר מִתְחִילָה לָּהּ עֲכָשׁוּ.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
פָּרַחָה מִנְּגִינָה שְׂאִישׁ לֹא הִכִּיר
וְתוֹךְ יִמָּמָה הַזֶּמֶר הָמָּה
מִכָּל חִלּוֹנוֹת הָעִיר.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
לִבְנוֹ עָנָה בְּתַפְלָה נֹשֶׁנָה
שִׁיפָה וְשׁוֹנָה תְּהֵא הַשָּׁנָה
אֲשֶׁר מִתְחִילָה לָהּ בְּשִׁיר.

٧-٧-٧-٧-٧-٧

שִׁיפָה וְשׁוֹנָה תִּהְיֶה הַשָּׁנָה
אֲשֶׁר מִתְחִילָה לָּהּ בְּשִׁיר.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
פָּרַחָה שׁוֹשְׁנָה אֶצְלִי בַּגָּנָה.
בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה סִירָה לְבִנָּה
עֲגִנָּה לָהּ בַּחוּף פְּתֹאֵם.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
לִבְנוֹ עֲנֵה בְּתַפְלָה נֹשֶׁנָּה
שִׁיפָה וְשׂוֹנָה תֵּהָא הַשָּׁנָה
אֲשֶׁר מִתְחִילָה לָּהּ הַיּוֹם.

٧-٧-٧-٧-٧-٧

שִׁיפָה וְשׁוֹנָה תִּהְיֶה הַשָּׁנָה
אֲשֶׁר מִתְחִילָה לָּהּ הַיּוֹם.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
פָּרַחָה עֲנָנָה בְּרִקְיעַ הַסֵּתוֹ.
בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כִּנּוּר נִשְׁמָה
עָלָה בַשָּׁדָה חֲצֹב.

מִתּוֹךְ: "הַכֹּל פֶּתוּחַ"

ספור לראש השנה על יוסי והגברת הזקנה רבקה אליצור

◆ קראו להנאתכם.

בבית של יוסי, בקומת הקרקע, גרה לבדה אשה זקנה, ושמה הגברת לוי. יוסי אהב להרגיז את הגברת לוי: הוא היה מצלצל בדלת ביתה, וכשהיתה הגברת לוי צועדת לאט-לאט ופותחת את הדלת, היה יוסי מתחבא. כשהיתה הגברת לוי שואלת: "מי שם? מי מצלצל?", היה יוסי צוחק לעצמו במחבואו ושותק. פעם אחת, בערב ראש השנה, נגש יוסי שוב לדלת של הגברת לוי, צלצל וברח. איש לא פתח.

צלצל שוב.

"מי שם?" שאלה הגברת לוי בקול חלש ולא פתחה את הדלת. "המפתח בחלון, בבקשה להכניס."

לקח יוסי את המפתח מעל החלון, פתח את הדלת ונכנס. הגברת לוי הזקנה היתה חולה ושכבה במטה, פניה חירות ועצובות.

"שלום, יוסי," אמרה הגברת לוי. "ילד טוב אתה. באת לקים מצות בקור חולים? שב, בני."

טוב לעשות מעשים טובים כל השנה, ובעקר היום, בערב ראש השנה. יוסי התבייש מאוד ושתק.

"שמע, בני," אמרה הגברת לוי, "חולה אני ולא אוכל ללכת מחר להתפלל בבית הכנסת. המסכים אתה להתפלל בעדי בבית הכנסת?"
"כן," אמר יוסי בקול שקט. הוא התבייש מאוד.

"תתפלל כי ישלח לי ה' רפואה שלמה ויכתבני בספר החיים. התתפלל, יוסי?"
"כן, גברת לוי... א... אני צריך ללכת. שלום, גברת לוי."

בפנים אדמות מבושה ברח יוסי מביתה של הגברת לוי.
הגיע ליל ראש השנה. הגברת לוי שכבה במטתה עצובה מאוד. היא שמעה קולות שירה ושמחה מבתי השכנים, וביתה אין איש ואין שמחה.
והנה קולות ליד הדלת. הדלת נפתחה, ופתאום... מי נכנס? – משפחה שלמה: יוסי, אבא ואמא, שני האחים שלו ואחותו.
"שנה טובה, גברת לוי, שנה טובה," אמרה כל המשפחה. "באנו לברך אותך בשנה טובה. רוצים אנו לערך את סעדת החג כאן אצלך, בביתך. המסכימה את?"
"ברוכים תהיו," אמרה הגברת לוי, ודמעות של שמחה בעיניה. "אבל... לא הכנתי דבר."

"אל תדאגי, הכל מוכן. מיד נערך את השלחן," קראו יוסי ואחיו.
הזדרזו וקרבו את השלחן אל המטה של הגברת לוי ופרשו עליו מפה לבנה.
הוציא יוסי מן הסל דבש בצנצנת מבריקה ואמר: "סימן לשנה טובה ומתוקה!"
חתכה אמא של יוסי תפוחים מתוקים לפרוסות, לטבל אותן בדבש.
הניחו הילדים שתי חלות עגלות ויפות בראש השלחן – לחם משנה לכבוד החג.

כשהיה השלחן ערוך, קדש אבא של יוסי "קדוש" של ראש השנה, נטלו ידים ואכלו.
כל הערב שרו יוסי וכל המשפחה שירי חג.
וגברת לוי אמרה: "השנה הזאת תהיה שנה טובה: שמחה בראש השנה – שמחה כל השנה."

מתוך "שלום לך אורחת"

כְּשֶׁרוֹצִים לוֹמַר שֶׁמָּשָׁהוּ שִׁיךְ לְמִישָׁהוּ,
מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּכַנּוּיֵי הַשִּׁיכוֹת (שָׁלָה, שָׁלוּ וְכדוּמָה).
בְּשִׁפְתֵי הַסֵּפּוֹר נֶאֱמָרוֹת הַמֶּלֶךְ וְכַנּוּיֵי הַשִּׁיכוֹת בְּיַחַד
(מִשְׁפָּחָתוֹ – הַמִּשְׁפָּחָה שָׁלוּ).

מי מצליח?

כתבו.

1. קראו בספור את המשפטים הצבועים וכתבו:

יוסי שבסוף הספור אינו אותו יוסי שבתחילת הספור. הסבירו.

2. מה לדעתכם הרגיש יוסי כשהבין שהגברת הזקנה חולה?

3. מדוע הספור "יוסי והגברת הזקנה" מתאים לראש השנה? הסבירו.

4. לאנשים רבים אין היכן לחגג בחג. חשבו: איך אפשר לעזור להם?

"כשחלה אדם מצוה על כל אדם לבקרו... עקר מצות בקור חולים הוא לעיין
בצרכי החולה מה הוא צריך לעשות לו..." (קצור שלחן ערוך, פרק קצג).

ספרו במחברת עברית על מקרה שבו בקרבתם חולה. כיצד הרגיש החולה?
כיצד הרגשתם אתם?

מספרים
וכותבים

על הצומות

בג' בתשרי חל צום גדליה. גדליה בן אחיקם היה מנהיגם של היהודים המעטים שנשארו בארץ-ישראל אחרי שבית המקדש הראשון נחרב. גדליה נרצח על ידי יהודי, ובעקבות הרצח ברחו למצרים היהודים המעטים שנשארו. בשל כך אפשר לראות את הרצח כשלב האחרון בחרבן בית המקדש הראשון.

בלוח השנה העברי יש ששה ימי צום ותענית (תענית היא שם אחר לצום). ארבעת הצומות – צום גדליה, עשרה בטבת, י"ז בתמוז ותשעה באב – מזכירים את השלבים השונים של המצור על ירושלים עד לחרבנה המחלט, ואת הגלות שגזרו הבבלים והרומאים על עם ישראל.

תשעה באב הוא התענית החשובה מכל ארבע התעניות כי הוא מציין את חרבן בית המקדש. התענית מתחילה בערב וקוראים בה את מגילת איכה וקינות על חרבן הבית. יושבים על הרצפה כמנהג אבלים ולא לומדים תורה במשך היום. התורה הרי מביאה שמחה, ובתשעה באב אין שמחה. זה היום העצוב ביותר בלוח השנה היהודי.

מלבד ארבעת הצומות קיימים עוד שני צומות: תענית אסתר ויום כפור. תענית אסתר היא לזכר שלשת ימי הצום שצמו עם ישראל ואסתר לפני שאסתר נכנסה לבית אחשוורוש בנסיון להציל את העם מאסון. גם יום כפור הוא יום צום ותענית, אך איננו יום אבל. הוא יום של תפלה ושל חזרה בתשובה.

חידה

מי הם קצור וארך, שחור ולבן, איש ואשה?
קצור הוא עשרה בטבת החל בחורף, שימי קצרים; ארך הוא י"ז בתמוז, בקיץ, שימי
ארוכים. שחור הוא תשעה באב, ולבן הוא יום כפור. איש – זה צום גדליה, ואשה
היא תענית אסתר. כך קל לזכור את כל הצומות.

על פי "מה מברכים על גלידה?" מאת אורי אורבך

לאיזה צום או לאילו צומות מתאים כל הגד? סמנו ✓.

צום גדליה ג' בתשרי	יום כפור	עשרה בטבת	תענית אסתר	י"ז בתמוז	תשעה באב
מקימים אותנו לזכר המצור על ירושלים, חרבן בית המקדש וגלות עם ישראל.					
מקימים אותי לזכר שלשת ימי הצום שצמו עם ישראל ואסתר המלכה.					
בתאריך שלי לא לומדים תורה.					
אני יום צום ותענית אך לא יום אבל.					
אני היום העצוב ביותר בשנה.					

